

***Strombus (Euprotomus) aurora* (Kronenberg, 2002)**
(Gastropoda: Stromboidea: Strombidae) op de Filippijnen

David Monsecour

Schoonderbeukenweg 147, B-3202 Rillaar

david.monsecour@skynet.be

Tijdens het uitzoeken en determineren van materiaal – verworven in 2001 - uit de collectie van de heer Mike Filmer (Groot-Brittannië) werd mijn aandacht onmiddellijk gevestigd op een *Strombus*-exemplaar, afkomstig van Cebu (Filippijnen) dat als *Strombus aurisdianae* Linnaeus, 1758 was gedetermineerd. Bij nader onderzoek bleek het om een exemplaar van *Strombus aurora* (Kronenberg, 2002) te gaan. In zijn originele beschrijving vermeldt Kronenberg (2002) als verspreidingsgebied voor *S. aurora* de Indische Oceaan, gaande van Mauritius en La Réunion, noordwaarts langs de Oost-Afrikaanse kust (inclusief de Seychellen) tot in de Rode Zee, Sri Lanka, India, de Andaman Eilanden en noordwestelijk Sumatra (Indonesië). Bovendien gebruikt hij dit verspreidingsgebied als een belangrijk argument om een onderscheid te maken tussen *S. aurora* en *S. aurisdianae*. In feite was *S. aurora* reeds aanwezig in talrijke verzamelingen vóór de beschrijving in 2002, zeker in de collecties van Strombidae-verzamelaars, maar steevast onder de naam *S. aurisdianae*. Hetzelfde geldt ook voor veel boeken en tijdschriftenartikels, waarvan een volledige lijst werd gepubliceerd door Kronenberg (2002). Deze auteur toont aan dat de naam *S. aurisdianae* staat voor twee soorten: *S. aurisdianae* en *S. aurora*.

In de volgende tabel worden de belangrijkste verschillen kort weergegeven.

	<i>S. aurisdianae</i>	<i>S. aurora</i>
Spiraalkoorden	even groot; talrijker tussen schouder en sutura	duidelijk verschil tussen primaire en secundaire koorden; minder talrijk
Mondopening	plooien vanuit de diepe mondopening lopend naar de spatel boven aan de lip toe; plooien bij de <i>Strombus</i> -kerf en het sifokanaal	glad
Schouders	eerder afgerond	hoekiger
Kleur	grijze basiskleur met witte vlekken; mondopening eerder roze	bruinrode basiskleur; mondopening eerder oranje
Verspreiding	Stille Oceaan	Indische Oceaan

Ik wens een vraagteken te plaatsen bij de strikte scheiding van de lokaliteiten. De vondst van een *S. aurora*-exemplaar op de Filippijnen, binnen het leefgebied van *S. aurisdianae*, laat veronderstellen dat er een overlapping bestaat tussen de verspreidingsgebieden van beide soorten, waardoor we kunnen aannemen dat ze naast elkaar voorkomen.

De vondst van dit weekdier op de Filippijnen (●) wordt bevestigd door Frank Nolf, die in zijn verzameling ook over andere *S. aurora*-exemplaren van de Stille Oceaan beschikt (Bohol, Filippijnen – Mikawa, Japan – Darwin, Northern Territory, Australia). (●)

Zelfs Kronenberg moet zich bij de beschrijving van *S. aurora* reeds blijkbaar van de overlappende leefgebieden bewust geweest zijn daar hij onder de hoofding ‘*additional specimens examined*’ een exemplaar van de Filippijnen vermeldt, waarbij hij echter onmiddellijk ‘*in error*’ toevoegt. Over infiltranten van *S. aurisdianae* in de biotoop van *S. aurora* ontbreken op dit moment alle betrouwbare gegevens, maar het spreekt vanzelf dat ik alle aangeboden exemplaren van beide soorten vanaf nu met argusogen bekijk, zeker daar Kreipl et al. (1999) een *S. aurisdianae*-exemplaar met vermelding ‘Zanzibar’ afbeelden (plaat 105, figuur 2).

Verder onderzoek binnen het *Euprotomus*-complex is dus zeker nodig om de exacte relatie tussen deze twee soorten eensluidend te kunnen vaststellen. Hierbij mag het belang van anatomisch onderzoek niet uit het oog worden verloren, maar bij gebrek aan weke delen van beide soorten, kan ik hier niet verder op ingaan.

Ik ben mij volledig bewust van het feit dat de heer Kronenberg *Euprotomus* Gill, 1870 opwaardeert tot een volwaardig genus, maar omwille van continuïteit en stabiliteit binnen de taxonomie heb ik gekozen voor het genus *Strombus* Linnaeus, 1758 en werd *Euprotomus* als subgenus gehandhaafd.

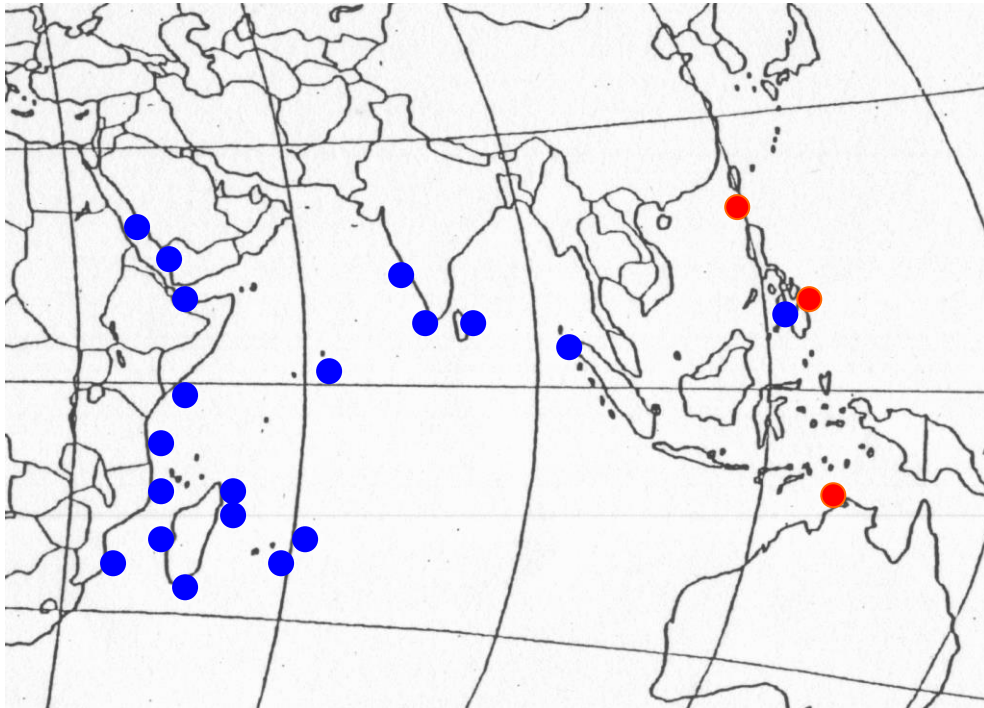
Dankwoord

Ik wens mijn broer, Kevin Monsecour, te bedanken voor het maken van de foto's en Frank Nolf voor collectiegegevens en de kritische lectuur van het manuscript.

Referenties

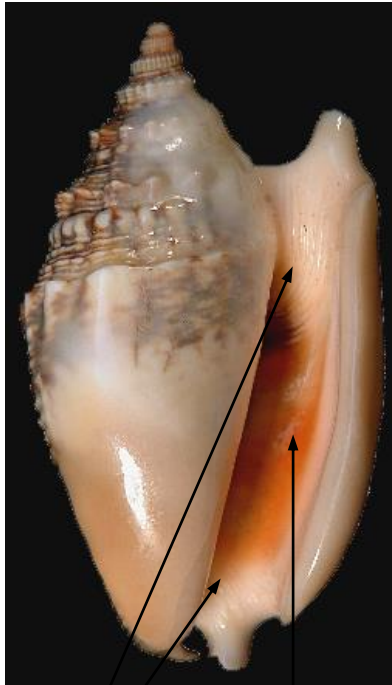
- Gill, T. 1870. On the Pterocerae of Lamarck, and their mutual relations. *American Journal of Conchology* 5: 120-139.
- Kreipl, K., Poppe, G. T., Man in't Veld, L. & De Turck, K. 1999. A Conchological Iconography: The family Strombidae. ConchBooks, Hackenheim.
- Kronenberg, G. C. 2002. Revision of *Euprotomus* Gill, 1870. 3. Description of *Euprotomus aurora* spec. nov. from the Indian Ocean (Gastropoda, Strombidae). *Vita Malacologica* 1: 55-60.
- Kronenberg, G. C. & Berkhout, J. 1984. Strombidae. *Vita Marina* (overdruk). Den Haag.
- Walls, G. J. 1980. Conchs, Tibias and Harps. T. F. H. Publications, New York.

Verspreidingsgebied van *Strombus aurora* (Kronenberg, 2002)

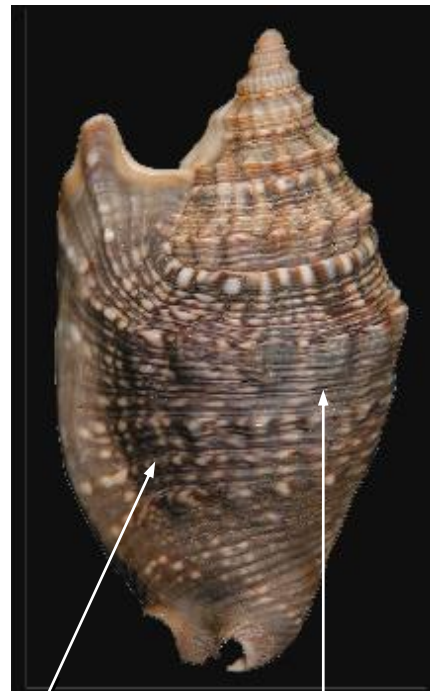
Strombus aurisdianae Linnaeus, 1758

Strombus aurisdianae Linnaeus, 1758
Zamboanga, Sulu Zee, Filippijnen
64mm
collectie D. Monsecour

roze mondopening

plooien bij Strombus-kerf,
sifokanaal en boven in de
mondopening

grijze basiskleur

spiraalkoorden even
sterk ontwikkeld

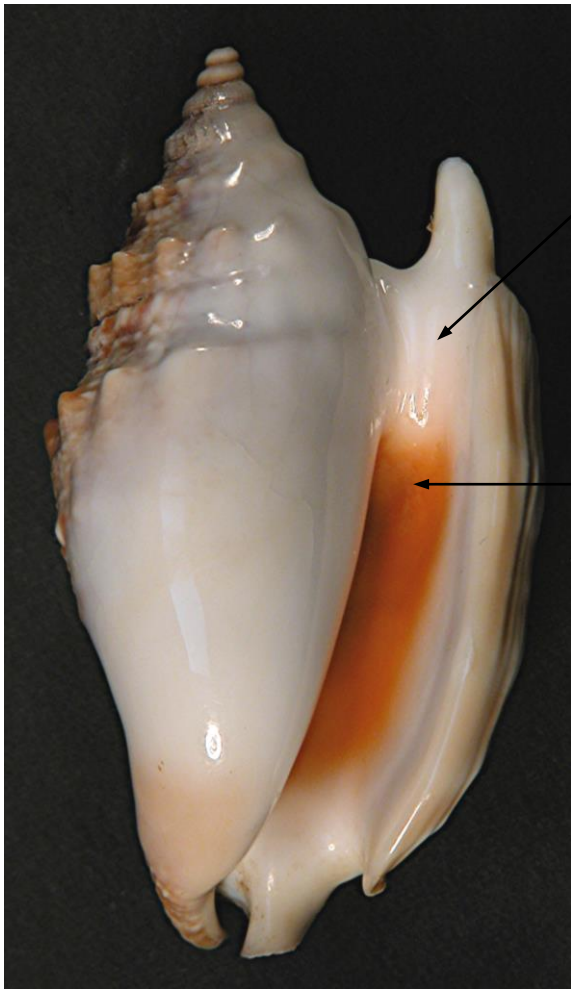
S. aurora (Kronenberg, 2002)

Strombus aurora (Kronenberg, 2002)
Malindi, Kenia
72mm
collectie D. Monsecour

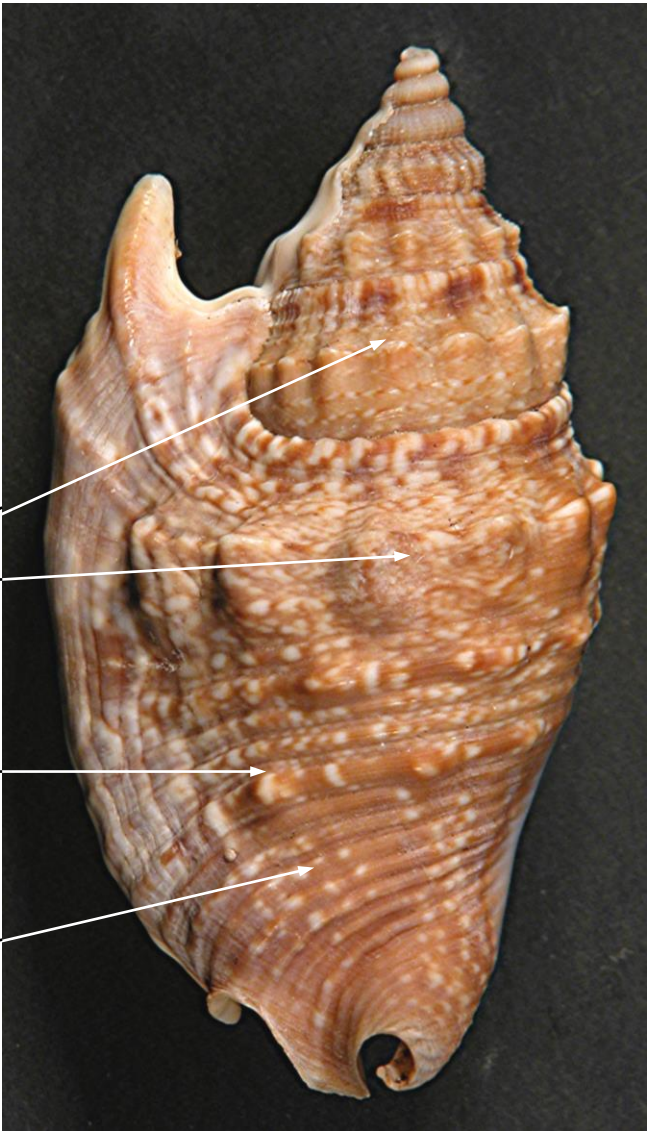
Strombus aurora (Kronenberg, 2002)
Rameswaram, Zuidoost-India
63mm
collectie D. Monsecour

gladde mondopening:
geen plooiën

Strombus aurora (Kronenberg, 2002)
Cebu, Filippijnen
63mm
collectie D. Monsecour

oranje mondopening

hoekige schouders

primaire en secundaire
spiraalkoorden
gemakkelijk van elkaar
te onderscheiden

bruinrode basiskleur

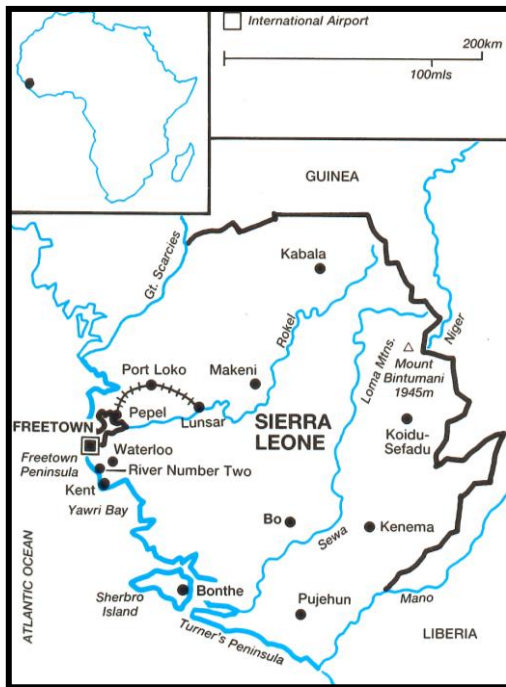
Strombus aurora (Kronenberg, 2002)
Nosy Bé, Madagaskar
boven: 57mm; onder: 72mm
collectie F. Nolf

Enkele merkwaardige schelpen uit Sierra Leone

Frank Nolf¹ & Johan Verstraeten²

¹ Pr. Stefanieplein, 43/8 – B-8400 Oostende
frank.nolf@pandora.be

² Warschaustraat, 48 – B-8400 Oostende

We illustreren en beschrijven hier soorten die in het artikel van Johan Moerman (*Neptunea*, vol.3, nr.3) niet of weinig aan bod kwamen. Het betreft vooral schelpen die alleen op grotere diepte worden opgevist. Vaak zijn ze afkomstig van vissers uit Senegal of werden ze aangeboden op internationale schelpenbeurzen door handelaars die connecties hebben met de bemanning van Russische vaartuigen. Bepaalde exemplaren werden aangetroffen door verzamelaars die Sierra Leone bezochten voor het uitbreken van de onlusten (1992).

Veel van die soorten werden zowel in de klassieke als de recente literatuur verwaarloosd. We maken van de gelegenheid gebruik om ook schelpen voor te stellen die eventueel nieuw zijn voor de wetenschap of leggen een verband met soorten of vormen uit andere West-Afrikaanse landen. Aan de hand van meerdere artikels trachten we een belangrijke bijdrage te bezorgen tot een betere kennis van de week-

dierenfauna in West-Afrika om zo de hiaten in de bestaande literatuur op te vullen.

TURBINIDAE

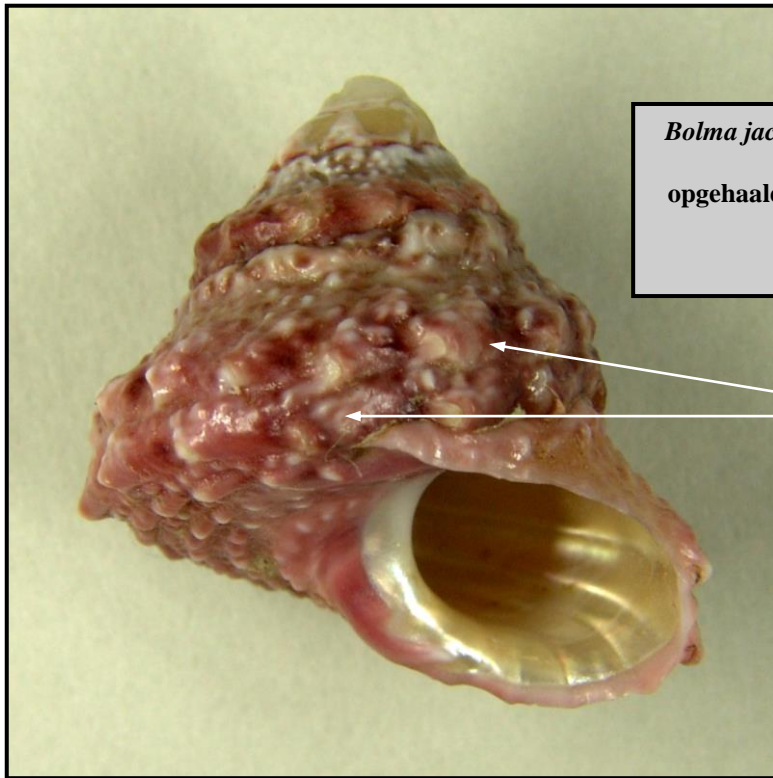
Bolma jacquelineae Marche-Marchad, 1957

Dit is een typische soort die leeft voor de kust van Sierra Leone. De eerste exemplaren (twee levende individuen) werden aangetroffen op 20 mijl ten westen van Freetown in zand en schelpengruis op 9 december 1954. Een juveniel exemplaar werd opgevist (1 november 1955) in de buurt van het eiland Principe in de Golf van Guinee op een diepte van 75m. Het is spijtig dat we van dit laatste individu geen afbeelding hebben teruggevonden. We hebben een zekere twijfel over de werkelijke aanwezigheid van *Bolma jacquelineae* (Marche-Marchad, 1957) op dit eiland. Tot hiertoe zijn er alleen exemplaren gesignaleerd van Sierra Leone en dus van geen enkel ander tussenliggend West-Afrikaans land. Beide vondsten zijn ongeveer 3.000km van elkaar verwijderd! Het is heel goed mogelijk dat het juveniel exemplaar behoort tot een andere vergelijkbare soort (zie verder: *Bolma sp.*). Verder onderzoek van de drie exemplaren in het 'Institut Français d'Afrique Noire (I.F.A.N.)' in Dakar (Senegal) loont dus zeker wel de moeite.

In de oorspronkelijke beschrijving vergelijkt Marche-Marchad (1957) zijn nieuwe soort met *Bolma johnsoni* (Odhner, 1923) waarvan ze verschilt door haar hogere schelp, de korte en nauwe stekels, een veel fijnere en regelmatige spiraalstructuur. De eerste windingen zijn wit, de andere daarentegen zijn paarsrood gekleurd.

Persoonlijk menen wij dat *Bolma johnsoni* alleen kan vergeleken worden met *Bolma rugosa* (Linnaeus, 1767), zijn tegenhanger in de Middellandse Zee en de Canarische Eilanden. De illustraties op p.80 in 'West African Seashells' van R. Ardovini en T. Cossignani (2004) maken dat meteen duidelijk.

Bolma johnsoni leeft in Angola (Porto Alexandre) op een diepte van ongeveer 100m. In zijn beschrijving vergelijkt Odhner *B. johnsoni* met *B. rugosa* van de Middellandse Zee en São Tomé (cfr. Tomlin & Shackelford, 1915). Zo zijn we weer verzeild geraakt in de buurt van het eiland Principe en twijfelen we opnieuw – al dan niet terecht - aan de identificatie van exemplaren uit de Golf van Guinee.

Bolma jacquelineae (Marche-Marchad, 1957)
Sierra Leone
opgehaald door Russische vissersboot – 1986
H. 22,5mm L. 23,5mm
collectie F. Nolf

dubbele rij
korte stekels

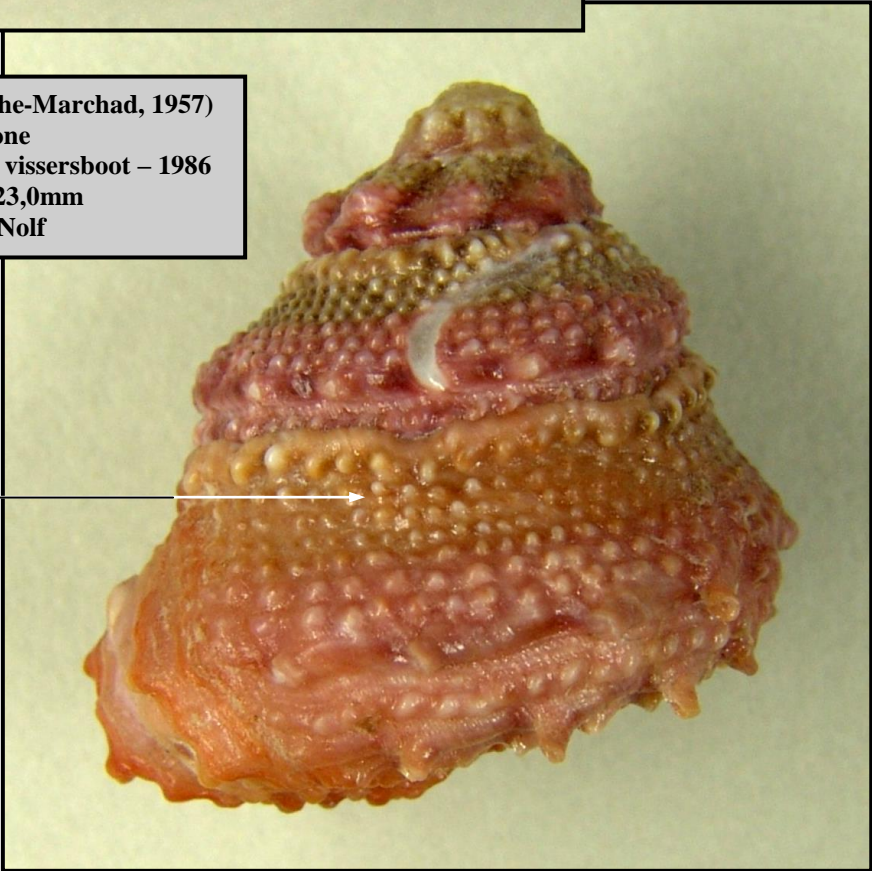

subsuturale
verdikking
voorzien van
onregelmatige
witte
knobbeltjes

Bolma jacquelineae (Marche-Marchad, 1957)
Sierra Leone
opgehaald door Russische vissersboot – 1986
H. 23,0mm L. 23,0mm
collectie F. Nolf

drie rijen kleine
knobbeltjes in
een olijfgroene
zone

Bolma sp.

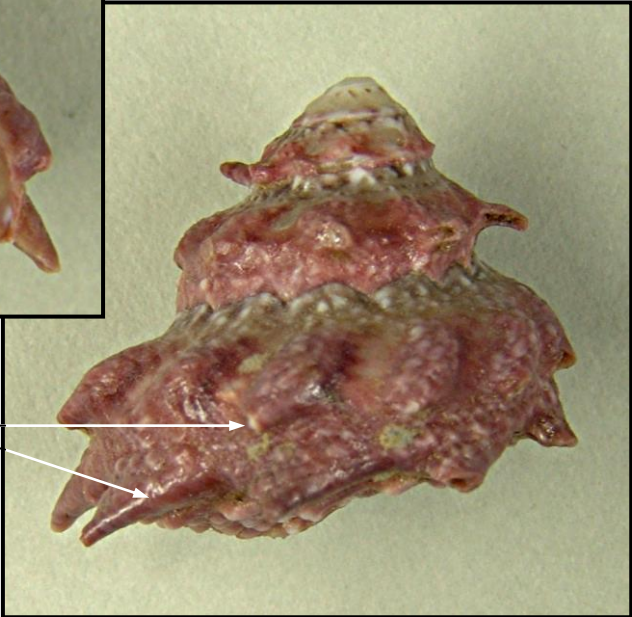

de rijen kleine knobbeltjes zijn zeer onduidelijk

Bolma sp.
Quicombo, Angola –
gevist door A. Coenye (PEMARCO)
op diepte van 73m – tussen stenen
1969
boven: H. 24,5mm B. 25,0mm
onder: H. 18,5mm B. 23,0mm
collectie F. Nolf

dubbele rij stekelvormige uitstulpingen

Bolma sp. is een soort die niet leeft voor de kust van Sierra Leone, maar dit artikel biedt ons een unieke kans om een vergelijking te maken tussen *Bolma jacquelineae* (Marche-Marchad, 1957) en deze onbekende schelp. Exemplaren kwamen in het bezit van Mevr. A. Kermarrec-Labisse (1908-1992) via de Oostendse visser A. Coenye, werkzaam als stuurman bij de PEMARCO (Pêche maritime du Congo) en ze zijn nu aanwezig in de verzameling F. Nolf (Oostende, België). Van mei 1960 tot in 1973 verbleef A. Coenye in het toenmalig Zaïre (het huidige Congo-Kinshasa) en hij was actief betrokken bij de visserij langs de kusten van Angola, vanaf Cabinda (Angola) tot en met de Walvisbaai (Namibië). Jaarlijks verhuisden honderden schelpdieren (*Xenophora testigera digitata* von Martens, 1878; *Aporrhais senegalensis* Gray, 1838 en *A. pesgallinae* Barnard, 1963; *Fusinus albinus* A. Adams, 1856 en *Fusinus caparti* Adam & Knudsen, 1955 en *Cymbium sp.*; ...) naar Oostende (België) en vaak bevatte zijn reiskoffer zeer zeldzame of nieuwe soorten: *Pteropurpura fairiana* Houart, 1979; *Latirus mollis* Sowerby, 1913; *Adinopsis skoogi* N. Odhner, 1923; *Acesta angolensis* (Adam & Knudsen, 1955). Hoogstwaarschijnlijk is ook deze soort nieuw voor de wetenschap. Ze werd in de buurt van Quicombo (Angola) – op geen enkele andere plaats - aangetroffen op een diepte van 73m op een bodem van stenen en schelpengruis. Er is een grote gelijkenis met *B. jacquelineae* en dit is de reden waarom ze vaak werd verhandeld als deze soort. In 'Checklist of the Angolan Marine Molluscs' (p.23) vermelden E. Rolán en P. Ryall behalve *Astraea johnsoni* (Odhner, 1923) ook de aanwezigheid van enkele '*Astraea sp.*'. Deze *Bolma* onderscheidt zich vooral van *B. jacquelineae* door de aanwezigheid van 8-9 sterker ontwikkelde stekels onder aan de windingen. *B. jacquelineae* daarentegen is meer gedrongen en bezit een subsuturale koord met onregelmatige knobbeltjes. Bij *B. jacquelineae* lopen de rijen met kleine korreltjes op het olijfgroene gedeelte door in de paarsrode onderzijde van elke winding. Bij *Bolma sp.* is dat onmogelijk door de aanwezigheid van de stevige stekels. Als gevolg daarvan kunnen juveniele exemplaren enigszins verward worden met *B. rugosa* (Linnaeus, 1767). Dit kan een verklaring zijn voor de eventuele foutieve meldingen van *B. jacquelineae* ter hoogte van São Tomé en Príncipe. Misschien betreft het hier wel deze 'nieuwe' soort? !

		<i>Bolma jacquelineae</i>	<i>Bolma sp.</i>
Structuur van de windingen	subsuturale zone	verdikking voorzien van een reeks onregelmatige knobbeltjes	deze zone is op de laatste winding bedekt door de stekels (8-9) van de voorlaatste winding
	bovenste gedeelte van windingen	olijfgroene zone met drie rijen witte knobbeltjes	gelijkaardige kleur maar knobbeltjes zijn onduidelijker
	onderste gedeelte van windingen	twee rijen grotere, licht roze knobbeltjes; op de onderrand een dubbele rij kleine stekeltjes (11-12)	de kleine knobbeltjes zijn vervangen door een dubbele rij stekelvormige uitstulpingen (8-9)
Basis		zes concentrische rijen melkwitte knobbeltjes	idem

THIARIDAE

Pachymelania aurita (O.F. Müller, 1774)

Pachymelania aurita (O.F. Müller, 1774)
Sulima, Sierra Leone – op wortelboom
boven: 37,0mm
collectie F. Nolf

Deze soort is helemaal niet zeldzaam, maar wordt weinig aangetroffen in verzamelingen. Ze leeft vooral in het gebied van de wortelbomen (= mangroven), van Senegal tot Congo. Ze meet tussen 30 en 40mm en is zeer variabel van vorm. Zowel exemplaren met knobbeltjes als gladde individuen komen voor binnen dezelfde populatie.

Pachymelania aurita (O.F. Müller, 1774)
Sulima, Sierra Leone – op wortelboom
34,5mm
collectie F. Nolf

NATICIDAE

Natica fulgurans Récluz, 1844 syn.: *Natica senegalensis* Récluz, 1850

Dit weekdier leeft van Senegal tot Sierra Leone. Ze verschilt van gelijkaardige soorten zoals *N. larvaroni* (P. Bernard, 1983) en *N. michaelis* Fischer-Piette, 1942 door het ontbreken van de karakteristieke subsuturale boord en een onderbroken spiraalband in het midden van de laatste winding.

grote navelholte

Natica fulgurans Récluz, 1844
Shenge Reefs, Sierra Leone
in zand, onder steen
H. 21,0mm L. 21,0mm
collectie F. Nolf

een smalle witte zone juist onder de
sutura en een bredere band onder
aan de laatste winding

Natica marchadi Pin, 1992

Natica marchadi Pin, 1992
Freetown, Sierra Leone
1986
H. 19,0mm L. 18,0mm
collectie J. Verstraeten

N. marchadi Pin, 1992 kan gemakkelijk verward worden met *N. multipunctata* de Blainville, 1825 (syn.: *N. fanel* Röding, 1798; *N. variolaria* Récluz, 1844) maar ze is in verhouding altijd hoger dan breed. De eerste windingen zijn enigszins afgevlakt en gaan geleidelijk in elkaar over, terwijl ze bij *N. multipunctata* trapsgewijs opgebouwd zijn.

N. marchadi bezit meestal een witte niet-geklepte umbilicus, groter dan bij *N. multipunctata*, donker bruin gekleurd en voorzien van een sterke richel. De verdikte eelt op het operculum is bij *N. multipunctata* daarentegen steviger ontwikkeld.

N. marchadi Pin, 1992 is behalve van Senegal, ook gekend van de Canarische Eilanden, Ghana en Angola. Ze leeft op een diepte van 10-20m, op een zandige of licht modderige bodem.

***Natica rubromaculata* E.A. Smith, 1871**
syn.: *Natica brunoï* Bernard, 1983

Natica rubromaculata E.A. Smith, 1871
Freetown, Sierra Leone
H. 18,5mm L. 16,5mm
collectie F. Nolf

Natica filosa (Philippi, 1845) [non Reeve, 1855] is kleiner en bezit ook roodbruine axiale lijntjes, die echter onderbroken zijn door een helder witte centrale band. De navelholte is bijna gesloten. Bij *N. rubromaculata* E.A. Smith, 1871 lopen de schuine lijntjes continu door en is de umbilicus veel meer geopend.

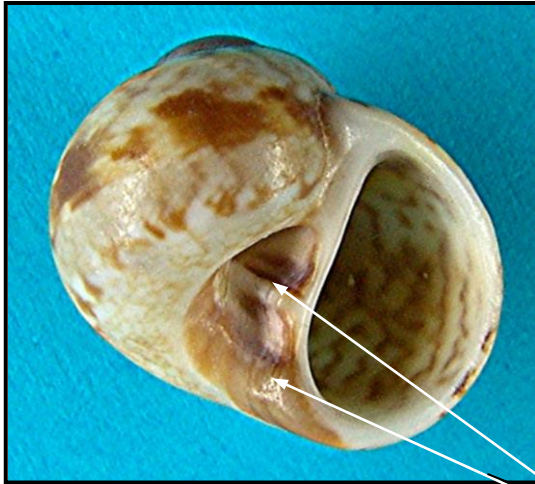
Deze soort leeft in zand, op een diepte van meer dan 20m en het verspreidingsgebied is beperkt tot Sierra Leone, Ghana, Benin, Nigeria en Gabon (Dixon, R. M. & Ryall, P. S., 1985). De naam *N. brunoï* zou kunnen gebruikt worden voor de donkere vorm met een groter aantal lijntjes, die leeft in Gabon. Eén jaar na publicatie van deze soort sloot de auteur P. Bernard (1984) zich aan bij deze mening en formuleerde dit als '*peut-être une forme locale de N. rubromaculata*'.

***Natica vittata* (Gmelin, 1791)**

belangrijkste synoniemen: *N. flammea* (Röding, 1798); *N. carinifera* Philippi, 1851; *N. textilis* Reeve, 1855; *N. intricatoides* Hidalgo, 1873

De schelp wordt gekenmerkt door de donkerbruin gekleurde basis en umbilicus, de sub-suturale boord en de verdikte richel in de navelholte.

Het dier leeft in zand, dikwijls in de buurt van rotsen in de getijdenzone tot op een diepte van 20m. Ze bezit een zeer ruim verspreidingsgebied: de westelijke Middellandse Zee, Madeira, de Canarische en Kaapverdise Eilanden en van Algerije tot in Namibië.

Natica vittata (Gmelin, 1791)
Freetown, Sierra Leone
H. 12,0mm L. 13,5mm
collectie F. Nolf

donkerbruine basis en
umbilicus

EPITONIIDAE

Amaea africana Bouchet & Tillier, 1978

Amaea africana Bouchet & Tillier, 1978
Sierra Leone –1986
50,0mm
collectie J. Verstraeten

Een onmiskenbare *Epitonium*-soort die reeds eerder was vermeld en geïllustreerd door Caricati (1975) onder de naam *Amaea* cfr. *mitchelli* (Dall). Deze auteur geeft W.-Afrika slechts als waarschijnlijke vindplaats op. De schelp lijkt inderdaad zeer goed op *Amaea mitchelli* (Dall, 1896) die leeft voor de Texaanse kust (V.S.A.) en in de Caribische Zee. Het type ervan werd samen met een ander exemplaar afgebeeld door Clench & Turner (1950) en ook door Andrews (1971). De Amerikaanse soort is echter veel steviger gebouwd en ook grover gesculpteerd. Het is een witte schelp met een bruine band in het midden van de windingen en een tweede bruine band onder de basale zijde.

Geen enkele Europese of Noord-Afrikaanse soort kan daarmee worden vergeleken.

Enkele Amerikaanse fossiele soorten kunnen echter wel beschouwd worden als

vertegenwoordigers van de groep: *africana-mitcheli-brunneopicta*, nl. *Epitonium eleutherium* Pilsbry & Olsson, 1941 uit het Pliocen van het evenaargebied die sterk lijkt op *Amaea brunneopicta* en ook *Ferminoscala pseudolerayi* (Maury, 1925) uit het Mioceen van Jamaica die een slankere schelp bezit en een meer uitgesproken spiraalstructuur.

De soort wordt aangetroffen van Senegal tot in Angola.

MURICIDAE

***Favartia emersoni* Radwin & D'Attilio, 1976**

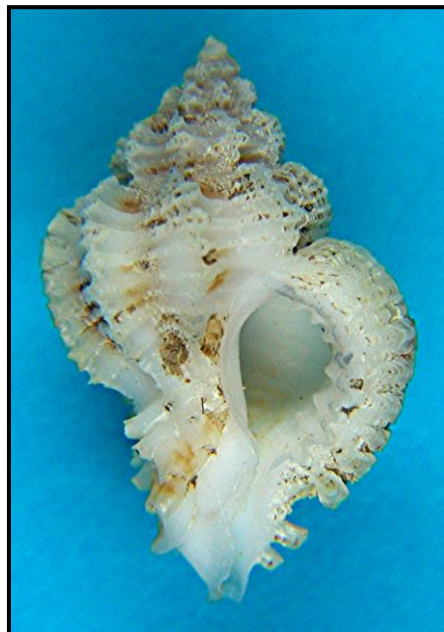
***Favartia emersoni* Radwin & D'Attilio, 1976**
Sierra Leone
opgehaald door visser – 1987
24,0mm
collectie J. Verstraeten

***Favartia emersoni* Radwin & D'Attilio, 1976**
Sierra Leone
opgehaald door visser – 1987
17,0mm
collectie J. Verstraeten

***Favartia emersoni* Radwin & D'Attilio, 1976**
Sierra Leone
opgehaald door visser – 1987
15,0mm
collectie J. Verstraeten

Favartia emersoni Radwin & D'Attilio, 1976 is een nieuwe naam voor *Murex gravidus* Hinds, 1844, een benaming die al eerder was gebruikt voor de fossiele soort *Murex gravidus* Dujardin, 1837. Ze leeft van Kaap Blanco in Mauritanië tot Luanda in Angola.

BUCCINIDAE

Metula cumingi A. Adams, 1853

Metula cumingi A. Adams, 1853
Freetown, Sierra Leone – 1986
opgehaald door visser
41,5mm
collectie J. Verstraeten

Het heeft meer dan honderd jaar geduurd voor dit weekdier nog eens gesignaleerd werd in de literatuur (Knudsen, 1956). *Metula cumingi* A. Adams, 1853 is blijkbaar een minder algemene soort die leeft van Senegal tot in het zuiden van Angola samen met *Metula africana* Bouchet, 1988. Voor een vergelijking verwijzen we naar p.163 van 'West African Shells' (Ardovini, R. & Cossignani, T., 2004).

OLIVIDAE

Agaronia acuminata (Lamarck, 1811)

Deze algemene soort komt voor in zand van Mauritanië tot in Angola. Ze kan tot 80mm groot worden en is tamelijk variabel. Zo bestaan er exemplaren met donkere banden op een lichte achtergrond, minder voorkomende crèmekleurige vormen en de zeer zeldzame oranje individuen. Er bestaan ook albino's. De afgebeelde exemplaren zijn niet erg groot, maar behoren tot de mooiste die we ooit hebben gezien.

Agaronia acuminata (Lamarck, 1811)
Shenge, Sierra Leone
in zand
boven: 48,0mm; onder: 38,0mm
collectie F. Nolf

typische witte
driehoekige vlekjes
onder de sutuur

geen zwarte vlek
boven de fasciolaire
inkeping

Agaronia biraghii Bernard & Nicolay, 1984

Agaronia biraghii Bernard & Nicolay, 1984
Freetown, Sierra Leone
op strand – november 1993
38,0mm
collectie J. Moerman

Deze soort leeft van Guinee Bissau tot Gabon en vertoont een zekere gelijkenis met *Agaronia annotata* (Marrat, 1871). Als verblijfplaats verkiest ze het zeer fijn zand van ondiep water, waarin ze grote groeven trekt. De typelokaliteit is het eiland Banié in Gabon en ze wordt frequent aangetroffen aan beide zijden van het estuarium van de Komo-rivier.

Ze meet gemiddeld 45mm, maar ook grotere exemplaren van 45-66mm komen voor.

A. biraghii Bernard & Nicolay, 1984 verschilt van *A. acuminata* (Lamarck, 1811) door de kortere spira die minder vereelt is en het ontbreken van onregelmatige witte driehoekjes die voorkomen onder de sutuur bij *A. acuminata*.

Daarentegen vallen de regelmatige donkere vlekjes op, aanwezig zowel op de spira als op de fasciolaire zijde. Meestal eindigen ze in twee grote donkere vlekjes, respectievelijk aan het einde van de sutuur en de sifonale inkeping.

In tegenstelling met *Agaronia annotata* (Marrat, 1871) bezit *A. biraghii* Bernard & Nicolay, 1984 een minder cilindrische schelp en een spira die minder hoog en eeltig is. Deze laatste soort is meestal groter en bezit een ander vlekkenpatroon. Een minder leuke anekdote is dat twee exemplaren die in de oorspronkelijke beschrijving waren gebruikt om deze verschillen duidelijk weer te geven, verdwenen zijn ... wegens diefstal (!).

geen witte driehoekige
vlekjes maar wel dikke
zwarte streepjes juist
boven de sutuur

soms ontbreekt de
karakteristieke
zwarte stip

Agaronia biraghii Bernard & Nicolay, 1984
Rio Muni, Guinee Bissau
boven: 47,5mm; onder: 26,5mm
collectie F. Nolf

witte driehoekige vlek op
bovenste gedeelte van
laatste winding, typisch
voor juveniele exemplaren
van *A. biraghii*

dikke zwarte
stip boven de
fasciolaire
inkeping

MARGINELLIDAE

Glabella bellii (G.B. Sowerby II, 1846)

We stellen hier een grote gelijkenis vast met *Glabella adansoni* (Kiener, 1834), maar *Glabella bellii* (G.B. Sowerby II, 1846) verschilt door de aanwezigheid van longitudinale ribben die doorlopen tot op de basis van de laatste winding, die zelf korter is dan bij *Glabella adansoni*. De rand van de mondopening is veel dikker en is bovendien voorzien een van grove tanding.

Glabella bellii (G.B. Sowerby II, 1846)
Sierra Leone – 1995
20,0mm
collectie F. Nolf

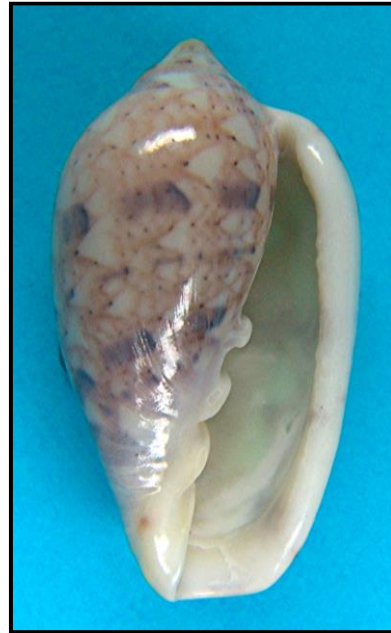
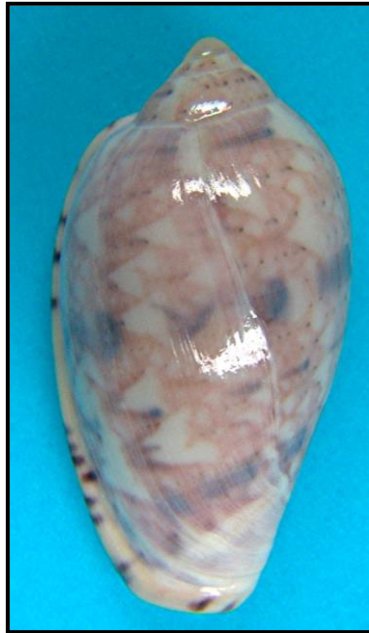
Glabella adansoni (Kiener, 1834)
Nio Dior-eiland, Senegal
februari 1976 - 25,0mm
collectie F. Nolf

Marginella senegalensis Clover, 1990

Meestal wordt deze soort gevestigd op een diepte van 35-50m in zand en tussen koraalresten op 20-30km van de kust in de buurt van Dakar (Senegal), maar ze wordt zelden aangetroffen door duikers. Ze komt voor vanaf Spaans Sahara tot in Sierra Leone.

De schelp kan vergeleken worden met die van *Marginella petitii* Duval, 1841 wat vorm en kleuren betreft. *M. senegalensis* Clover, 1990 is lichter, bezit een lagere en minder hoekige spira, terwijl de buitenste mondrand minder gebogen is. Bij *M. petitii* ontbreken donkere banden. Deze kleinere schelp (23-32mm) heeft bovendien een ander kleurenpatroon en wordt vooral gekenmerkt door de aanwezigheid van een diffuse melkachtige eelt boven de columella, die ontbreekt bij *M. senegalensis*.

Marginella senegalensis Clover, 1990 berust in veel verzamelingen meestal onder de foutieve benaming 'rosea' of ook nog als 'helmatina', 'cumingii' of 'petitii'-vorm van een andere *Marginella*-soort.

Marginella senegalensis Clover, 1990
Freetown, Sierra Leone
gevist op 25km van de kust op een diepte van 35m
maart 1971
26,0mm
collectie J. Verstraeten

Marginella senegalensis Clover, 1990
Freetown, Sierra Leone
gevist op 25km van de kust op een diepte van 35m
maart 1971
27,0mm
collectie J. Verstraeten

Marginella senegalensis Clover, 1990
Freetown, Sierra Leone
gevist op 25km van de kust op een diepte van 35m
maart 1971
35,0 mm
collectie J. Verstraeten

Marginella petiti Duval, 1841
M'Bour, Senegal
gedoken op een diepte van 5m
10 februari 1976
29,5mm
collectie F. Nolf

ARCIDAE

Arca bouvieri P. Fischer, 1874

Door een aantal auteurs, zoals Nicklès, wordt getwijfeld aan de werkelijke identiteit van deze soort. Ze beweren dat dit mogelijk een vorm is van *Arca noae* Linnaeus, 1758. De ribben zijn echter sterker ontwikkeld en de schelp is korter, steviger en meer gedrongen dan de verwante soort. Deze kenmerken blijken constant te zijn in elke populatie en daarom durven we *A. bouvieri* P. Fischer, 1874 als een afzonderlijke soort behandelen.

Daarenboven kunnen we ook niet spreken van een ondersoort (Nicklès, 1947) vermits beiden voorkomen op de Kaapverdische Eilanden (Cossignani, 2004).

Het verspreidingsgebied strekt zich uit van Senegal tot in Angola.

Arca bouvieri P. Fischer, 1874
Mama Beach, Sierra Leone – 1996
H. 28,0mm L. 42,0mm
collectie F. Nolf

MYTILIDAE

Brachidontes puniceus (Gmelin, 1791)

syn.: *Mytilus senegalensis* Lamarck, 1819

Dit is een soort die aangetroffen wordt van de Kaapverdische Eilanden en Mauritanië tot in Angola.

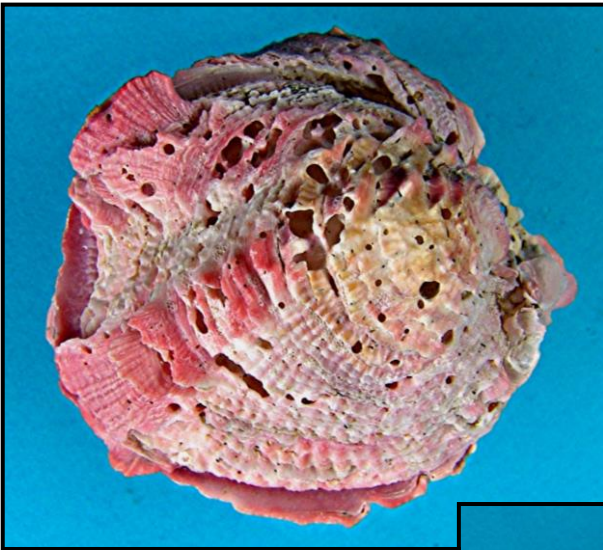
Ze leeft onder rotsen bij laag tij.

Brachidontes puniceus (Gmelin, 1791)
Freetown, Sierra Leone
1986
H. 9,0mm L. 17,0mm
collectie J. Verstraeten

CHAMIDAE

Chama crenulata Lamarck, 1819

Chama crenulata Lamarck, 1819
Mama Beach, Sierra Leone
aangespoeld op het strand na storm
1996
H. 32,0mm L. 34,5mm
collectie J. Verstraeten

Het afgebeelde exemplaar werd leeg verzameld op het strand en is niet erg fraai. We onderscheiden echter wel duidelijk de typische roze kleur van de kleppen.

Deze soort komt voor van de Kaapverdische Eilanden en Senegal tot in Gabon. Dikwijls wordt ze in de Golf van Guinee aangetroffen, levend in groepsverband op *Strombus latus* var. *arenensis* Gmelin, 1791.

TELLINIDAE

Tellina hyalina Gmelin, 1791

Tellina hyalina Gmelin, 1791
Plage de la CORAF,
Pointe-Noire, Congo-Brazzaville
in zand, op strand – 1997
boven: H. 35,5mm L. 58,5mm
onder: 30,0mm L. 51,0mm
collectie J. Verstraeten

Deze soort komt voor van Guinee tot en met Congo, met inbegrip van São Tomé. Eén van de weinige klassieke auteurs die *Tellina hyalina* Gmelin, 1791 vermeldt is Lamy.

In 1926 werden er drie rechterkleppen aangetroffen door M. E. Aubert de la Rüe op het strand tussen Tabou en San Pedro (Ivoorkust). Deze soort, beschreven in de *Systema Naturae* door Gmelin in 1791, was reeds eerder afgebeeld door Chemnitz (1782, *Conch. Cab.*, VI, p.107, pl. XI, fig. 99) onder de naam '*Tellina complanata pellucida*'.

Het exemplaar, afkomstig van Guinee, is langwerpig (75 x 45 mm), dun, gedrongen, zeer ongelijkzijdig, met korte en afgeronde voorzijde, verlengde achterzijde (twee maal zo lang als de andere), afgerond en voorzien van een concave umbo.

Volgens Lamy is dit een zeldzame soort ('*forme rare*'). Ook Hanley (1846, in Sowerby, *Thes. Conch.*, I, p.292, pl. LXI, fig. 167) kende ze slechts door één enkel exemplaar dat hem bezorgd was door Dr. Bates, die het opgestuurd had uit de Verenigde Staten. Voor Reeve (1867, *Conch. Icon.*, pl. XXXVIII, fig. 216) was dit een reden om te besluiten dat die soort daar ook leefde! Römer (1872, *Conch. Cab.*, 2e edit., p.181, pl. I, fig. 5) had ze in geen enkele Duitse verzameling ontmoet en minstens tot in 1878 bleek ze ook afwezig in het 'Muséum national d'Histoire Naturelle' in Parijs.

Römer geeft als synoniem, op basis van Schröter, *Tellina excavata* Spengler. In werkelijkheid vermeldde Schröter (1786, *Einleit. Conchyl.*, III, p. 6) twee verschillende vormen: één afkomstig van Guinee, nr.13, de soort van Chemnitz en een tweede uit India, nr.14, die hij beschouwde als een variëteit. Hij benoemde ze *Tellina excavata* Spengler. Deze laatste soort echter werd door Mörch (1870, *Malak. Blätt.*, XVII, p.117) geïdentificeerd als *Tellina sinuata* Spengler (1798, *Skript. Naturh. Selsk.*, IV, Hft. 2, p.40, pl. XII, fig. 6), levend in het vroegere Tranquebar (India), en toen geklasseerd onder het subgenus *Tellinides*. Daarentegen is er L. Pfeiffer (1840, *Krit. Reg. Conch. Cab.*, p. 64) die met vraagteken aanduidt dat *Psammotaea candida* Lamarck eventueel een synoniem zou kunnen zijn van *Tellina hyalina* Gmelin, 1791. *P. candida* Lamarck is echter een Australische *Macoma*, die volgens Bertin (1878, *loc. cit.*, p. 342 en 344) de vorm is die afgebeeld wordt door de meeste auteurs (Hanley, Reeve, Römer) onder de foutieve naam *Tellina galathea* Lamarck. Bij deze soort is de voorzijde verlengd en afgerond, terwijl de achterzijde afgeknot is.

De enige afbeelding die we terugvinden in de huidige literatuur bevindt zich in het werk van Nicklès (*Mollusques testacés marins de la Côte occidentale d'Afrique*, 1950). De tekening geeft een goed beeld van de werkelijke schelp. De rechterklep vertoont – zoals Nicklès terecht opmerkt – ter hoogte van het ligament een diepe uitsnijding in de buikzijde die gekeerd is ten opzichte van het schelpoppervlak. De uitsnijding en de plooi zijn afwezig op de linkerklep. Op basis van dit kenmerk zouden we deze soort in principe moeten rangschikken onder het genus *Omala*. Dit is ook gebeurd door R.C. Moore (1969). Onder de naam *Omala hyalina* (Gmelin, 1791) wordt er echter verwezen naar een schelp uit Japan (Habe & Kosuge, 1966), die slechts een oppervlakkige gelijkenis vertoont met de schelp uit W.-Afrika. *Omala inaequalvis* Schumacher, 1817 zou daarvan een synoniem zijn. Op dit ogenblik beschikken we niet over meer gegevens in verband met *O. inaequalvis* en zijn we niet in staat om een beslissing te nemen over de ware identiteit van deze soort. We wagen ons ook niet aan het gebruik van de naam '*Omala*'. Het opsplitsen van de familie Tellinidae in verschillende geslachten en ondergeslachten is een delicate zaak. Het gebruik van bepaalde parameters zoals de algemene schelpstructuur- en vorm en anderzijds het slot blijkt te leiden tot besluiten die in tegenspraak zijn met elkaar. We verkiezen een conservatieve houding aan te nemen en ons te beperken tot het gebruik van de genusnaam *Tellina*.

Noch P. A. Bernard (1984) in zijn ‘*Coquillages du Gabon*’, noch R. Ardovini & T. Cossignani (2004) in ‘*West African Seashells*’ vermelden deze soort. Dit bevestigt opnieuw het zeldzaam voorkomen van *Tellina hyalina* Gmelin, 1791 en het pleit nogmaals voor het vernuftig speurwerk van onze collega J. Moerman (Jabbeke, België) die erin slaagde om een volledig doublet te vinden tijdens zijn verblijf in 1993 op Banana-eiland in Sierra Leone (*Neptunea*, vol.3, nr.3, p.29).

Tellina hyalina Gmelin, 1791
Tokey Bay, Sierra Leone
in zand, op strand – november 1993
H. 23,0mm L. 40,5mm
collectie J. Moerman

DONACIDAE

Galatea paradoxa (Born, 1780)

Het genus *Galatea* Bruguière, 1797 (*Egeria* de Roissy, 1805 nom. van. = *nomen vanus* = *ongeldige opzettelijke naamsverandering*) wordt alleen vertegenwoordigd in West-Afrika. Minstens acht soorten komen voor in de modder en het brak water van de rivieren op korte afstand van de zee.

Op sommige plaatsen vormen de subfossiele kleppen van deze schelpen enorme voorraden die gebruikt worden in de kalkovens.

Galatea paradoxa (Born, 1780)
Sulima, Sierra Leone
in modder
H. 70,5mm L. 87,0mm
collectie F. Nolf

Referenties

- Andrews, J. 1977. Shells and Shores of Texas. 365 pp. Austin.
- Ardevini, R. & Cossignani, T. 2004. West African Seashells. 319 pp. Ancona.
- Bernard, P. A. 1984. Shells of Gabon. 140 pp, 75 pl. Publ. Auct., Libreville.
- Bouchet, P. & Tillier, S. 1978. Two new giant Epitonids (Mollusca: Gastropoda) from West Africa. *The Veliger*, **20** (4): 345-348, 1 pl.
- Clench, W. J. & Turner, R. D. 1950. The Genera *Sthenorytis*, *Cirsotrema*, *Acirsa*, *Opalia* and *Amaea* in the Western Atlantic. *Johnsonia*, **2** (29): 221-356.
- Clover, P. W. 1990. Two new species of *Marginella*. *La Conchiglia*, (253-255): 21-23.
- Dixon, R. M. & Ryall, P. S. 1985. Naticidae of West Africa. *La Conchiglia*, (200-201): 3-14.
- Habe, T. & Kosuge, S. 1966. Shells of the World in Colour, vol. II, The Tropical Pacific. 193 pp., 68 pl. Osaka.
- Knudsen, J. 1956. Marine Prosobranchs of Tropical West Africa (*Stenoglossa*), 7-110, 4 pl. Atlantide Report n°4, Scientific Results of the Danish Expedition to the Coasts of Tropical West Africa 1945-1946. Copenhagen.
- Lamy, M. E. 1927. Liste de Coquilles marines recueillies par M. E. Aubert de la Rüe à la Côte d'Ivoire. *Bulletin du Muséum national d'Histoire Naturelle*, tome 23. (1926).
- Marche-Marchad, I. 1957. Description de cinq Gastropodes marins nouveaux de la Côte occidentale d'Afrique. *Bulletin du Muséum national d'Histoire Naturelle*, 2e série, tome XXIX, n° 2, p.200-205.
- Moerman, J. 2004. Op schelpensafari in Sierra Leone. *Neptunea*, **3** (3), 1-30.
- Moore, R. C. 1969. Treatise on Invertebrate Paleontology. Part N, vol. 2 (of 3). Mollusca 6. Bivalvia. Boulder, Colorado (U.S.A.).
- Nicklès, M. 1947. La collection de Mollusques testacés marins de l'I.F.A.N. Publ. I.F.A.N., Catalogues, **1**. Dakar.
- Nicklès, M. 1950. Mollusques testacés marins de la Côte occidentale d'Afrique. Paris, Paul Lechevalier. 269 pp., 464 fig.
- Odhner, N. Hj. 1923. Meddelanden fran Göteborgs Musei Zoologiska Avdelning, **23**, Contribution to the Marine Molluscan Faunas of South and West Africa, 1-39, 1 pl.1.
- Pin, M. 1992. Publ. Ocas. Soc. Port. Malac, n°16: 23-28.
- Rolán, E. & Ryall, P. 1999. Checklist of the Angolan Marine Molluscs. *Reseñas Malacológicas X*: 5-119; Sociedad Española de Malacología.
- Sowerby, G.B., Jun., F.L.S. 1847. Monograph of the Genus *Marginella*. *Thesaurus Conchyliorum or Monographs of Genera of Shells*, vol.I, p.373-406, pl.LXXIV-LXXVIII. Bloomsbury.
- Tomlin, J. R. le B. & Shackelford, L. J. 1915. The Marine Mollusca of São Thomé. *Journal of Conchology*, 1914-1915.

